

İNSAN SORUNU

Dr. İlker BELEK*

Koşullarımız

İçinden geçtiğimiz tarihsel kesit, ilk bakışta hiç de iyimser umutları beslemeyi olanaklı kılmıyor. Bir zamanların ütopyası ve R. Luxemburg'un haklarında **"Kararlı devrimci tavrıları, örnek enerjileri ve uluslararası sosyalizme sarsılmaz sadakatleriyle, bu denli korkunç derecede karmaşık koşullarda yapabileceklerini gerçekten yaptılar."** (R. Luxemburg, Siyasal Yazılar, s. 94) dediği o güzel insanların yarattığı gelecektekine yana heyecan hemen tamamen yıkılmış durumda.

Oysa yüzyılımızın en köklü değişimi olan **Ekim Devrimi** binyıllar süren umutların gerçekleşmesiydi. Teorinin pratiğe dönüşümüydü. Kölenin efendileşmesiydi. Üretenlerin yöneteceği, çalışmanın sonsuz bir zenginlik olarak; en köklü insanca bir gereksinim olarak serpilip gelişeceği bir çağ olacaktı bundan sonrası. Yaşam; bütünlüklü insanın ellerinde ve tamamen onun kolektif denetiminde gelişecekti.

Bu anlamda sosyalizm; insanlar için hep yeni bir çalışma tipinin, üretim ortamının, sanat, edebiyat, bilim, felsefeyi kendisinde bütünleştiren yeni bir insan tipinin, bugünkü demokrasi kelimesini anlamsız kılacak yeni bir katılım biçiminin somut ifadesi, aynı zamanda da umudu olmuştu.

Şimdi bu umutların "boşa çıktığı" görülüyor. Şu anda gözlerimizin önünde dağılmayacakmışcasına bir bulanıklıkta uzayıp giden umutsuzluk, inançsızlık, karamsarlık hüküm sürüyor neredeyse. Belki de tüm zamanların en "umutsuz" dönemlerinden birisi yaşıyor. Umut için uzanan eller boşlukta kalıyor. Yüreklere soğuyor. Boşluğu inanılır, güvenilir somut inisiyatif ve seçeneklerin yokluğu koşulluyor. Her yerde şüphe boy atıyor. Şüphe insanları birbirlerinden koparıp, yalnızlaştırıyor. Yaklaşık 300 yıllık geleneği olan kapitalizm ise **'Yeni Dünya Düzen'**li formülasyonları ile bile insanlığa hiçbirşey sunamıyor:

Bazı devletler halklarının en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamıyor. 1.3 milyardan fazla insan güvenli içme suyuna ulaşamıyor; 880 milyon yetişkin okuma yazma bilmiyor; 770 milyon kişi etkin bir çalışma hayatı sürdürebilmek için yeterli beslenmeden

uzak; ve 800 milyon kişi en basit ihtiyaçlarından yoksun olarak mutlak sefalet içinde yaşıyor. Her yıl 14 milyon çocuk -bir yılda doğanların yaklaşık % 10'u açlıktan ölüyor.

Bu tablo kısmen, son 40 yılda ekonomik büyümenin gelişmiş kapitalist Kuzey'de yoğunlaştığı gerçeğini yansıtıyor. Dünya nüfusunun % 25'ini -bu oran yakında % 20'ye düşecek- oluşturan sanayileşmiş ülkeler, dünyadaki malların yaklaşık % 80'ini tüketiyorlar.

1850'den bu yana yeryüzündeki ormanlar 6 milyar hektardan 4 milyar hektara düşmüş durumda. Geçen kırk yıl içinde orman kıyımı, özellikle, kalan ormanların yaklaşık % 60'ının bulunduğu kalkınmakta olan ülkelerde arttı. Örneğin, kırk yıl önce % 30'u ormanlık olan Etiyopya'da, bu oran on iki yıl içinde % 4'e düştü. Bu yüzyılın başında Hindistan'ın yarısı ormanlıktı. Bugün bu alan % 14'e inmiş bulunuyor.

Çelişkiler yalnızca Kuzey ile Güney arasında görülmüyor. Kuzeyin gelişmiş ülkeleri derinlemesine bir ekonomik ve sosyal bunalımı yaşıyorlar. Çoğu Amerikalı'nın gerçek geliri düşüyor. Amerika'da işgücünün 2/3'ünü oluşturan işçilerin enflasyon açısından denetim altında tutulan ücretleri, bugün 1973'tekinden % 16 daha düşük ve hemen hemen 1955'ler düzeyinde. Bush'un başkanlık dönemi boyunca gözlenen düşüş ise % 2 olarak hesaplanıyor. Japonya'nın durumu da bundan hiç farklı değil: Büyüme hızı 1990'da % 5.2, 1991'de % 4.5 iken 1992'de ancak % 2 olabilecek. Japon **Nomura Araştırma Enstitüsü**'nden Okumuro tabloyu **"Heryerde duman var"** şeklinde tanımlıyor.

Bu karanlık tablo içinde, dünyanın neredeyse bütün geleceğine tekelleri sermaye yön veriyor. Tekeller birbirinin içinde eriyor. **'Sınırsız Ekonomi'** diye tanımlanan bir süreç gelişiyor: **"Büyük ulus ötesi şirketlerin faaliyet ortamını oluşturan açık ticaret sisteminin dünya ekonomisinde yarattığı kenetlenme karşısında bir Amerikan, Japon ya da Avrupa 'başarısı' ayrımı yapabilmek giderek zorlaşıyor. Bizler artık yabancı değil, birbirimizin ülkesinin 'yerli'siyiz. Giderek artan hızla Detroit Tokyo'laşıyor, Tokyo da Detroit'leşiyor. Mazda'nın yaklaşık yüzde 25'i**

* Halk Sağlığı Uzmanı, Ankara Sağlık Müdürlüğü.

Forda ait. General Motor. yüzde 34 ile Isusu'nun en büyük hissedarı, ayrıca Suzuki'nin de yüzde 5'ini elinde bulunduruyor. (K. Ohmae, Sınırsız Ekonomi, NPQ, Güz 1991, s. 36-37)

Bütün bunlar olurken kapitalizm hegemonyasını mutlaklaştırabilmek amacıyla ideolojik bombardımanını güçlendiriyor ve bunu "kültür" olarak sunuyor. ABD bu konudaki öncülüğünü bırakmıyor. Yalnızca 1987 yılında elli ülkede 200 milyondan fazla insan bir Disney filmi ya da video kasetini izlemiş bulunuyor. Herhangi bir Avrupa ülkesinde (buna Paris de dahildir) gösterilen ve ilk onda yer alan filmlerin en az yedisi ABD yapımı. Gişe gelirlerinin, İngiltere'de % 92'sini, Hollanda'da % 80'ini Amerikan filmleri yapıyor. Dünya pop kültürüyle dönüyor. Pop kültürü ürünleri, Amerika'nın ihracat gelirleri arasında ilk sırayı alıyor.

İnsan Sorunu

Evet kapitalizm insanlık için hiçbirşey sunamıyor. **Madonna'sından, Gregor Samsa'sından, Knut Hamsun'un aç adamından Camus'nün Veba'sındaki yalnızlığın labirentlerinde dolaşan tiplermelerinden vb. başka.** Sistem, birey olamamış insanların sisteme yönelik tepkilerini daha en başından kendi kanallarında eritiyor. Kendisine **Madonna** benzeri "önder"ler üretiyor. **Pico Iyer'in** deyişiyle: "Telejenninin gücüne en iyi örnek **Madonna'dır. Madonna'ya Video Çağrının ilk Bakire Kraliçesi, MTV'nin baş balesini ya da faks ve uydu dünyasının megastarı** deyiş geçmek kolaylık olur. Hiç kuşkusuz kısmen, doğduğu yerin ve zamanın bir ürünü olan **Madonna**, en son çılgınlıklara ayak uydurmaya ve bir kişinin kolayca avuçlayabileceği kadar küçülen küresel köyü sağmaya girişecek ilk insan olmaya uygun bir adaydı... İşi yıldız olmak, beyazperde kahramanı rolü oynamaktı.. **Madonna**, rolünü günde 24 saat oynamayı gönüllü olarak kabul eden ilk söhret; kültür dünyasının aktör politikacıya karşı ilk cevabı; ve hırslı kendisi kadar **Amerikalı'dır.**" (P. Iyer, Yeni Kültür ve Tek Tip mi Olacak?, NPQ: 1/3, s. 41-42) Kısaca **Madonna** 24 saatlik profesyonel aktörlüğünde, sistem karşısındaki alternatiflik rolünü oynamaktadır ve bu rol seyredenler için oldukça sürükleyicidir. Öylesine ki "politikacı"lar arka plandaki gerçek dünyada kendi gerçek işlerini sorunsuzca sürdürebilmekteler.

Her alanda derinleşen sorunlarıyla, umutsuzluğun besleyici zemini olan kapitalizmin verili koşullarında, **Kafka'nın** şöyle diyerek parçalanmış **Gregor Samsası** tam da günümüz insanının şizofrenik kişiliğinin portresini oluşturuyor mu? "**Gregor Samsa bir sabah korkulu bir düşten uyanınca yatağının**

içinde kendini korkunç bir hamam böceği olarak buldu. Arkası üstü yatmıştı. Sırtı demir bir levha gibi kaskatıydı. Başını şöyle bir kaldırıncı karnını gördü. Aman ne kocaman bir kümbetti o! Koyu renkli, koskoca, bölük bölük kavisli bir kümbet! Yorgan kümbetin üst bölümünden aşağı doğru kaymış, neredeyse yere düşecekti. Gregor'un o koca bedenine göre acınacak denli incelmış bacakları rüzgara tutulmuş gibi titriyordu. 'Ne bu başıma gelen' diye düşündü. Düş değildi bu." (Kafka, F. Değişim, s.5)

Yine aynı bağlamda Camus'nün **Veba'sındaki** şu psikolojiyi anımsamamak ve insan yalnızlığının kullakları tırmalayan sessizliğini duyumsamamak mümkün mü? "**Veba ne demek oluyor zaten. Bu hayatın ta kendisi, başka birşey değil... vebanın şehrimizin insanlarına ilk getirdiği şey gurbet duygusu oldu... İçimizde bir oyuk halinde yaşadığımız şey, gurbet duygusunun ta kendisiydi... İçimizden bazıları gelecekte yaşamak istediğinden kolay kolay vazgeçemiyorlarsa da, sonunda bunlar da, bir kere buna imkân olmadığından sonra en çok kendine güveni cezalandıran muhayyelenin açtığı yaraların acısını daha derinden duyarak bu işten vazgeçiyorlardı... Bu sırada cesaretlerindeki, azimlerindeki, sabırlarındaki yıkılış öylesine şiddetliydi ki, içine düştükleri çukurdan çıkıp kurtulabilmelerine imkân olmadığını sanıyorlardı. Kurtuluşlarının ne zamana kaldığını artık düşünmemeye, bir daha geleceğe doğru bakmamaya, daima bakışları yerde yaşamaya kendilerini zorluyorlardı... Böylece zirveyle uçurum arasında, tam orta yerde, yaşamaktan çok sürüklenircesine, hedefsiz günlere ve kısır anılara kendilerini bırakmış, acılarının kaynağı olan toprağa bağlanmayı kabul edebilecek kuvveti gösteremeyen avare gölgeler halinde dolaşıyorlardı... Hepimiz gökyüzü altında tek başımıza, günü gününe yaşamayı kabul etmiştik. Zamanla karakterleri daha metin hale getirebilecek olan bu umumi bezginlik, şimdiki halde insanları hiçbir işe yaramaz hale sokmuştu... Yalnızlığın bu aşırı sınırları içinde hiç kimse başkasından yardım bekleyemezdi. Herkes kendi derdiyle başbaşıydı. İçimizden biri rastgele kendini anlatmaya veya duygularına ait birşeyden bahsetmeye kalkışsa, karşısındakinden çoğu defa yaralayıcı bir karşılık alıyordu."**

(A. Camus, Veba, s.70-75).

Bunlar uygarlık krizinin birey düzeyindeki yansımasıdır. Kapitalizm kendi sorunlarını, sıradan insanın üzerine bunalım olarak aktarıyor. Ve yine 20. yy. başlarında betimlenen benzer biçimde insan kişiliğini hiçleştirilmeye devam ediyor. Hiçleşen insan "kültür" diye sunulan ideolojiye esir oluyor. Süreç, tam anlamıyla bir çözümsüzlük olduğu izlenimini veren kısır döngüsel bir dinamik biçiminde karşımızda du-

ruyor. Yeni insan tipinin yaratılması yaşamsal önemde kendisini ortaya koyuyor.

Kapitalist üretim yapısının insan üzerinde önemli derecede etkili olduğu görülüyor. Sonuç olarak, insanlaşma sürecinin içinde gerçekleştiği üretim dünyası, insanın dışında, insanın insanal ilgilerinden kopuk ve insanı kendi mekanize karakteri ile ege-menliği altına alan bir ortam olarak beliriyor. İnsan böyle bir ortamda insani, yaratıcı, değiştiren, geliştiren, bilen özellikleriyle değil tam tersine üretim koşullarının ve sistemce belirlenmiş tüketim kalıplarının sıradan ritmine, hiyerarşisine ayak uyduran, kapitalistin kârın zedeleyecek herhangi bir karşı çıkışı düşünmeyen "uyum" luluğuyla gerekli ve yaşayabilir oluyor. Ve şu türden bir psikoloji ortaya çıkarılıyor: **"Beynim çalışmadığı gibi, üstelik kafamın boşaldığını hissediyordum. Gittikçe daha da boşalan kafam, içinde hiçbirşey kalmamış ve hafiflemiş bir durumda omuzlarımın üzerinde durmaktaydı. Kafamın içinde açılan bu boşluğu bütün vücudumla algılıyordum. Sanki yukarıdan aşağıya içimi oymuşlardı."** (K. Hamson, Açlık, s.32)

Marx kapitalist üretim: **"Güzellik, ama işçi için solup sararma üretir. Emegün yerine makineleri geçirir, ama işçilerin bir bölümünü barbar bir çalışma içine atar ve öbür bölümünü de makine durumuna getirir. Us, ama işçi için budalalık, aptallık üretir."** (K. Marx, 1844 El Yazmaları, s. 156) diyerek süreci tanımlıyor. Sözü edilen, aptallaştıran boyutlarıyla yabancılaşmanın ta kendisidir.

Üretimin içindeki ya da gündelik yaşamdaki sıradan ilişkiler insanı hiçleştiren bir süreçte işliyor. Zevkleri, heyecanları, tutkuları, çalışma alanları vb. yaşamın tüm hücrelerine dek girmiş, tüm ayrıntılarında erimiş sistemce belirleniyor. İnsan kendi başına düşünemez, eyleyemez kılınıyor. Öylesine ki, yukarıdan birşey söylenmediğinde hiçbirşey yapamaz, boş zamanını bile dolduramaz duruma geliyor. TV'siz, **Madonna**'sız kendi sosyal ortamını, zevklerini düzenleyemiyor. Bu öylesine insanlıktan uzak bir psikoloji ki; yavaş yavaş ve kendisine alıştıran bir yabancılaşma ile derin depresyon tablosuna, ya da kişinin kendisine olanlardan şu ya da bu ölçüde farkındalığı ve kabullenmek istemezliğiyle de kişilik yarılmasına kadar uzanıyor. Hayvansı içgüdülerin abartıldığı tarafının bir yanında, insancıl değerlerini diri tutmaya çabalayan ancak giderek yıpranan, direngenliği ve umudu yiten öbür tarafı yarılan kişiliğin çatışmalı tablosunu çitiştiriyorlar. Çatışan tarafların birbirlerine sağladıkları denge "yeni" kişiliği "renklendiriyor". Kişinin kendisinin bile anlayamadığı şizofrenik bir durum boy veriyor.

Yabancılaşan insan politik ve sosyal olaylardan uzaklaşıyor. Kendisini, diğer insanları ve politik gündemi etkileme, değiştirme konusunda güçsüz, işlevsiz olarak algılıyor. Sonuç olarak ortaya, içine kapanık, karamsar, edilgen, depresif bir psikoloji çıkıyor. Depresyon ortamla uyumu ya da dışsal etkilerin dayatmalarına boyun eğmeyi, dolayısıyla da insanal özellikler bakımından geri bir noktada uyumu; "denge"yi dile getiriyor. **Kurtuluşlarının ne zamana kaldığını artık düşünmemeye, bir daha geleceğe doğru bakmamaya, daima bakışları yerde yaşamaya kendileri"**ni (Camus) zorlayan ve giderek alışan bir insan tipolojisi gelişiyor. Kısaca; yabancılaşma sistemle uyuma neden oluyor.

İşte asıl önemli olan nokta da bu uyum durumudur. Yabancılaşma bir sağlıksızlık göstergesidir. Çünkü, kişinin en yakınından başlamak üzere çevresine karşı güçsüzlük duygusu ile çitişmiş duyarsızlığını dile getirir. Güçsüzlük, kendisine saygıda azalma, dışsal baskıların uyardığı stres durumu; bireyin algılamaları içindedir ve bir rahatsızlık durumu olarak dile de getirilebilirler. Ancak işe yaramazlık hissi, kendi dışındaki olayların kendince (zaten) değiştirilemezliği biçiminde rasyonalize de edilmektedir. İşte sistemle uyum dediğimiz şey budur. Yani, başlangıçta insani bir rahatsızlığın nedeni olan objektif koşullar, giderek bu gerçekliklerini yitirirler; insanın uzun süre aynı koşullarda yaşamaktan ve koşulları değiştiremiyor olmanın kaynağlanan bu subjektif uyumluluğu gerçekliğin ta kendisi durumuna gelir. Böylece objektif koşullar kadar, ona uyum sağlamış insan bilinci de değiştirilmesi gereken bir olgu olarak kendini ortaya koyar.

Kanımızca çağımız toplumlarında ve de en önemlisi maddi olan herşeyin fetişleştirildiği kapitalist dünyada, binbir çeşit sapıklıkla birlikte dinin el ele gitmesinin nedeni de budur. Çünkü depressif tevekkül ne yapacağını, nereye akacağını bilemez ve kendi içine kapalı bir kendi bildiğini yapma (normsuzluk) ile birlikte. Bu tam da ambivalan bir duygulanımdır; yaşamın her alanında kendisine dayatılan zora boyun eğme, silikleşme, bir yandan da kendi küçük dünyasında fırsatını bulduğunda "bildiği gibi" davranma. Sözü ettiğimiz ambivalans tablosu içinde, kendisine yapılan acımasızlığın aynen ve hatta kişisel düzlemde abartarak dışarıya yansıtılması da mümkündür. Rambo türünden kişilik yapılarının bu şekilde değerlendirilmesi mantıklı görünmektedir. Şüphesiz ki bu tür çıkışlar ancak dar bir mekânda olabilir ve toplumsal dokuyu gelişim yönünde sarsma olanağı hiçbir zaman yoktur. Bunun da ötesinde varolan enerjinin sistem içi kanallarda erimesi anlamına da gelir. Nitekim bu yakıp-kıyan

saldıranlıklar, toplumsal bir histeri halinde boy verinceye kadar egemen ideolojinin gündemine giremezler.

Bugün sorunları çözmesi beklenen İnsan'ın kendisi bir sorundur. Birey güçsüzlüğüyle, iş ve iş dışı yaşantıdaki doyumsuzluğuyla, kendisine karşı saygısını yitirmişliğiyle, kısaca umutsuzluğuyla uyumlu durumdadır. Söylemeye çalıştığımız şey bir paradoks gibi görünmekle birlikte, aslında gerçeğin ta kendisidir. Çünkü: Güçsüzlük hissi ve kendini parçalanmış durumda hissetmek genel bir baskılanmayı dile getirir. Zorun bireyin bilincinde meşrulaşmasına neden olur. Bir de bunun üzerine resmi otoritenin bireyleri sistemle barışık kılmaya yönelik manipülasyonları bindiğinde uyum, "memnuniyet" iyice belirginleşir. Sistem içi "memnuniyet" ve uyum şüphesiz ki gayri insanidir. Çünkü gelişebilirlik yönünde hiçbir kaygı içermezler. Sistemin bir bütün olarak garantiye alındığı ve insani her türlü değerlerin bir sosyal çalkantıya, patlamaya neden olmayacağı bu en geri noktada manevralar sürdürülür. Önemli olan olgu kişinin realitedeki gayri insaniliği kendi bilincine çıkaramamasıdır. Kısaca, realitenin gayri insani olması, bireyin hemen ve doğrudan doğruya bunun bilincine varması demek değildir. Hatta realitenin gayri insaniliği paradoksal bir tarzda "memnuniyet"e bile neden olabilmektedir. Buradaki "memnuniyet" kendisini toplumsal yaşantının her türlü dinamiği konusunda Haksız ve Sorumsuz saymaktadır. İşte Sorumsuz "Memnuniyet" bu "rehavi" psikolojinin kendisidir. Tanımladığımız tablo öznel ile nesnelin uyumsuzluğudur. Özne kendi aslına tekabül etmeyen nesneli kabullenmiştir. Ya da denilebilir ki gerçeği değerlendirme yetisi bozulmuştur. Ve "insanın umutsuzluğa alışması umutsuzluktan da beterdür." (Camus)

İçinde Bulduğumuz koşullarda Ne Yapmalı ve Yaşamı Değiştirmek Hakkı Azalan Sayıdaki "İnsan"ındır

Yukarıda sıraladıklarımız, kapitalizmin nesnel yasanın ortaya koyduğu özneliği tanımlamaktadır. Bugün öznel yapı büyük oranda yabancılaşmış durumdadır. Yeni'yi üretebilmek anlamında hemen tamamen yaratıcılıktan uzak, inisiyatifsiz, yaptırımsızdır. Yönetenlerin belki de tarihlerinde en kötü yönettikleri ve çelişkilerin en derin gayri-insani noktasına ulaştığı içinde bulunduğumuz şu kesitte; en acil gereksinim olan sınıfsız toplum ütopyası, eşitlikçi yönelimler ve insancıl tüm projeler de "tükenmiş"tir. Canlandırılmaya, somutlanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Kapitalist sistemin ortaya koyduğu gerilim ve çelişkiler yumağı insan sömürüsüne dayalı yönetimlerin işlemediğinin bir kez daha kanıtıdır. Dolayısıyla, şu anda ortada bir paradoksun bulunduğu da belirtilebilir: Bir yandan insani anlamda belki de tüm çağların en kötü yönetimi durmaksızın yöneten/yönetilen çelişkisini derinleştirmeye yönelik zorunlu yaptırımlarını sürdürüyor; öte yandan yaptırımların konusu olan geniş toplum kesimleri tüm yabancılaşmışlıklarıyla bu yönetime razı konumlarını yeniden ve yeniden üretiyorlar. Bu tek birşeyi tanımlıyor; giderek yabancılaşan insan, somut, tutunulabilir, canlı bir alternatifin yokluğuyla yabancılaşmaya devam ediyor. Kısaca, yaşam sahibini bekliyor: Kendisini yeniden anlamlı kılacak, yaşamı tüm canlılığıyla kavrayan, ancak kesinlikle kapitalizm karşıtı bir çizgideki kendi ütopyasını yaratmaya yönelmiş yaratıcılıktaki sahibini bekliyor.

Dünyanın tüm dağılımıyla karşımızda durduğu, her alanda derin alt üst oluşların yaşandığı şu dönemde, bu karmaşıklığın içinden kendi sınıfsız ütopyasını somutlayacak yaratıcı inisiyatif mutlaka gerekiyor. Yaşam, niyetlilere içinde umudun potansiyellerini alabildiğine barındıran sonsuz bir olanak sunuyor.

Çünkü: umut geleceğe daha güzeline olan inançtır. İnanç; bilimsel çakarsamalarla olayların gelişimsel süreçleri hakkında ulaşılan genellemelerdir. Bir başka deyişle, bugün varolmayan ama belli koşullar gerçekleştiğinde realize olması beklenen olgu, olay ve süreçlere ilişkin nesnel kestirimlerdir. Bu anlamda İnanç; öncelikle bir ön kabul ve/veya soyut-apriori bir duygulanım değil, tam tersine nesnel bir bilgidir. Umut bu bilgiye dayanır. Bilgi ne kadar güçlüyse, umut da özünde o kadar insancıldır.

İnanç gerçek bilgiye dayandığı ölçüde umutkar-dır, yani geleceğe dönük bir bakıştır. Nesnel bilgiye ulaşmak kıtlıktan çıkmış bir merak ister. Merak ise insanın doğasındadır. Bu nedenle insan verilenle yetinmez, yetinemez, yetinse yaşayamaz, insanlıktan çıkar.

Bu nedenle sistem zihinleri törpülemek ister, merakı öldürmeyi hedefler. İnsanı meraksızlatırır, hiçleştirir, kolektif ilişkilerinden koparır, yalnızlaştırır, içine korku salar. Çünkü merak verilene teh-dittir. Bilimsel bilgiyi, ayakta tutmak çabası bunun için önemlidir.

Şimdi tüm yakıcılığıyla şu sorular ortadadır: Yaşam nereden nereye akıyor? Temel sorunlar, gereksi-

nimler neler ve bunları kavramak, dönüştürmek için ne yapabiliriz? İçinde bulunduğumuz süreç açısından konumumuz, anlamımız nedir? Kısaca, yaşam bizi ne kadar takmaktadır ve biz yaşamı ne ölçüde ciddiye almakta/alabilmekteyiz? Bunların sorulması ve yanıtlanması İnsancıl'dır. İnsancıl olan önem vermeyi, varolanı aşmayı gerektiriyor.

O halde yaşam, sınıflı toplumun önümüze çıkaracağı engelleri hiçbir sınır tanımaksızın aşmak konusunda istekli tüm iradeyi, kolektif bir tarzda göreve çağırıyor. Bu görev, tam yaşamın içindedir. Nazi kamplarındaki katliamın kaosunu anımsatan bir ortamda, yaşamı Yeni'den yana dönüştürmek için, öncelikle ütopyayı ve ütopyayı somutlayacak projeleri geliştirmek gerekiyor. Açıkçası rüya görmek gerekiyor. Çünkü; **Eğer rüya göre kimse rüyasına ciddi olarak inanırsa, hayatı dikkatle gözler, gözlemlerini muhayyalesinde kurduğu şatolarla kıyaslasa ve eğer, genel olarak rüyasının gerçekleşmesi için çalışırsa rüya ile gerçek arasındaki çelişmenin hiçbir zararı olmaz. Rüyalarla hayat arasında bir bağ varsa herşey yolundadır.**" (Lenin)

Kısaca, gelecekteki teoriyi, kesinlikle pratiğin içinde, pratiği kavrayacak tarzda ve varolan (yine pratiğin yüzümüze vurduğu) tikanıklıkları aşacak biçimde somutlanması gerekiyor. Yaşamın her alanına ilişkin, yaşamı tüm canlılığıyla kavrayan, umutsuzlaştırılmış insanlara hemen bugünden tutunulabilir noktalar sunan, geleceğin ütopyasını bugüne taşıyan ve bu noktaları bir mücadele kanalı olarak formüle edebilen bir somutluğa olan gereksinim can yakıyor.

Günümüzde, içinde insani anlamda kirlenmiş yanları taşıyan bireylere, ya da insanların kirlenmemiş yanlarına yönelik birşeyler sunabilmenin olanakları bulunuyor. İnsanların sınıfsız topluma olan gereksinimleri nesnel anlamda büyüyor.

Çünkü sorun bir insanlık sorunudur. Sorunun çözümüne soyunabilenler, bugün neredeyse bir elin parmaklarını geçmese de bu böyle.

Çünkü kapitalizm insanlığı tehdit ediyor ve insanlığa hiçbir umut sunmıyor. O nedenle umudu somutlamaya olan gereksinim büyüyor ve böylesi bir iş azalan sayıdaki bireyin görevi olarak görünüyor. Yapılacak iş son derece onurludur: Unutulmasın ki hak iddia edebilmek, ancak sorumluluk yüklenmekle olasıdır.

Çünkü, sistem kendi çelişkileriyle; gelecekteki yana, sömürüyü reddeden çabaların ortaya çıkıp, potansiyelize olacağı ortamı sunuyor.

O halde, kapitalizmi bir bütün olarak mahkum edebilmenin olanakları ve kendi alanımızdan başlayarak insanlığa söyleyebileceğimiz şeyler vardır, olmalıdır.

Şüphesiz yapılması gereken ilk şey;
**"sıkma canını
iş olacağına varmayacak
sıkı tut moralini, sevdanı
işler O'nların
istediği gibi olmayacak"**
(N. Kurtuluş, Onbinlere)

diyebilen bir mantık ve somut sorunlara, somut öneriler sunabilen bir projelendirme faaliyetiyle, küçük ama seri adımlar atabilmektir. Şüphesiz ki bu duygularımızı potansiyelize edebildiğimiz ölçüde:

**"Büyük bir şiir yazmak istiyorum
patlayan bir fırtınanın ardından
kayalardan fıskıran hayat
gibi büyülü ve vahşi
ömrüm bana bağışla bu şiiri"**

**Kumsalı döven denizlerden
nasıl beyaz ve ince
köpükler doğarsa öyle
beyaz ve vahşi"**

(İ. Uyaroğlu, Hayatı Karşılayan Şiirler'den)

Aralık 1992